

УДК 378.09

І.А. Живюк, старший викладач
Рівненського інституту післядипломної
педагогічної освіти

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СЕРВІСУ ВІКІ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ.

Анотація. *Стаття присвячена аналізу проблеми використання соціального сервісу ВікіВікі у сучасній освіті. Описано основні риси Вікі-технології, можливості й способи застосування її у педагогічній практиці. Обґрунтовано необхідність застосування Вікіпедії в освітньому процесі. Подано інформацію про україномовні Вікі-сервіси.*

Ключові слова: Вікі-сервіс, Вікі-технологія, Вікі-стаття.

Аннотация. *Статья посвящена анализу проблемы использования социального сервиса ВикиВики в современном образовании. Описаны основные черты Вики-технологии, возможности и способы применения их в педагогической практике. Обоснована необходимость применения Википедии в образовательном процессе. Дана информация об украиноязычных Вики-сервисах.*

Ключевые слова: Вики-сервис, Вики-технология, Вики-статья.

Annotation. *The article is devoted the analysis of problem of the use of social service of WikiWiki in modern education. The basic lines of Wiki-technology, possibility, and methods of the use of it are described in pedagogical practice. The necessity of introduction of Wikipedia is reasonable for an educationally-scientific process. Information is given about Ukrainian-language Wiki-services.*

Key words: WikiWiki, Wiki-technology, Wiki-service.

Постановка проблеми. Вікі-технології набувають популярності тому, що збагатився комп'ютерний парк навчальних закладів, підключених до мережі Інтернет, усе більше педагогів оволодівають інформаційно-комунікаційними технологіями за власною ініціативою.

У зв'язку з цим увага до проблем використання соціального сервісу Вікі у сучасній освіті має виключно актуальне значення.

У багатьох країнах світу Вікі розглядається як ефективний засіб для організації навчальної діяльності. На жаль, багато Вікі-проектів українською мовою перебувають у жахливому стані. Саме тому дана стаття має на меті підвищити обізнаність учасників навчально-виховного процесу з Вікі-проектами в Україні, адже кожен може долучитися до їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами інформатизації освіти й впровадження нових інформаційних технологій присвячені праці Н.Р. Балик, В.Ю. Бикова, А.Ф. Верланя, Ю.В. Горошка, А.М. Гуржія, А.П. Єршова, М.І. Жалдака, Ю.О. Жука, І.С. Іваськіва, В.І. Клочка, С.О. Лещук, П.М. Маланюка, В.М. Монахова, Н.В. Морзе, В.П.Олексюка, С.А. Ракова, Ю.С. Рамського, В.Д. Руденка, О.В. Резіної, О.В. Співаковського, Ю.В. Триуса, Г.Ю. Цибко, М.І. Шкіля та ін.

Можливості й способи використання Вікі-технології у педагогічній практиці висвітлено в публікаціях Е.Д. Патаракіна, Е.Ю. Кулик, Н.В. Дягло, Г.В. Стеценко та ін.

Мета статті. Проаналізувати переваги й недоліки сервісу Вікі й обґрунтувати необхідність впровадження Вікіпедії в освітньо-науковий процес України, дослідити україномовні Вікі-сервіси.

Сучасна освіта розвивається в умовах бурхливого розвитку інформаційних технологій. Деякі науковці вважають утопією створення в Україні інформаційного суспільства, у той час як існує багато найелементарніших проблем. Вони питають: чому нас в Україні має цікавити явище, що реально сьогодні стосується лише країн – світових економічних лідерів? Адже вони мають загальну телефонізацію, надзвичайно поширений мобільний зв'язок, значні показники комп'ютеризації підприємств, установ, хатніх господарств. Зрештою, вони мають матеріальну забезпеченість більшості громадян таку, що дозволяє їм справді обирати найбільш ефективний спосіб життя, вимагати вищого рівня обслуговування у будь-якій сфері.

В Україні в умовах сьогодення вчителям, викладачам необхідно урізноманітнити власні педагогічні технології й форми роботи. Хто не вміє – навчитись використовувати інформаційні технології. Хто вміє – вдосконалювати знання. Хто знає досконально – створювати нові самому... І так – до нескінченності. На думку О.В. Співаковського, інформатизація

освіти є домінантною умовою успішного розвитку процесів інформатизації суспільства й потребує пріоритетного забезпечення відповідними ресурсами. Це процес підготовки людини до повноцінного життя в умовах інформаційного суспільства [6, 9].

Головне досягнення теперішніх інформаційних технологій – інтерактивність: не “дивитись”, а “працювати”. За допомогою цих технологій можна змінити методи й підходи в освітній практиці, і це дозволить вчителям та викладачам бути лідерами в своїй галузі, в освіті. С. Сисоєва зазначає, що сучасний педагог має усвідомлювати тенденції розвитку швидкозмінного світу, формувати свої навички й уміння протягом життя, розвивати інформаційну культуру та творчі якості особистості [5, 61].

У всесвітній мережі Інтернет існує велика кількість Веб-сторінок, що містять навчальну інформацію та надають змогу педагогам вирішувати найрізноманітніші освітні завдання. На багатьох Веб-сторінках можна переглядати й скачувати потрібну нам інформацію (технологія Веб 1.0 - перше покоління сервісів мережі Інтернет). Але не завжди ця інформація задовольняє людину, виникає бажання відредагувати статтю, залишити коментар, і навіть розмістити свої статті. Вікі-технологія (друге покоління сервісів мережі Інтернет - Веб 2.0) дозволяє змістовно спілкуватись у Веб-просторі, обговорювати значимі проблеми, обмінюватись досвідом та використовувати різноманітні освітні Веб-ресурси [1].

Вікі-технологію розроблено у 1995 році Вордом Каннінґемом. Слово «вікі» походить з гавайської мови й означає «хуткий» або ж «надшвидкий». Вікі-вікі - це було перше слово, яке Каннінґем вивчив під час свого візиту на Гаваї, коли працівник аеропорту сказав йому їхати з одного терміналу в інший автобусом вікі-вікі [3].

Найбільшим та найвідомішим вікі-сайтом стала Вікіпедія (англ. Wikipedia) - відкрита багатомовна вікі-енциклопедія. Вона була створена 15 січня 2001 року як англomовний проект онлайн-енциклопедії, де будь-який

користувач може редагувати існуючі статті й додавати власні [8, 34]. Проект набув популярності серед користувачів мережі, й пізніше з'явилися розділи Вікіпедії іншими мовами, українською включно (україномовна Вікіпедія /<http://uk.wikipedia.org/>). У цій вікі-енциклопедії статті пишуться на 253-х мовах. Сьогодні Вікіпедія, а також окремо її англійська частина — найбільший Вікі-портал у світі. Друге місце займає німецька версія.

У 2006 році термін Wiki додано до онлайнного Оксфордського Словника Англійської мови (OxfordEnglish Dictionary, OED). Він означає модель сайтів, контент яких може змінювати сам користувач [2, 30].

Вікі-сервіс — це сайт, що дозволяє своїм відвідувачам редагувати матеріали, що вже на ньому розміщені, створювати посилання на інші сторінки, створювати свої сторінки (на Вікі вони називаються статтями), обговорювати статті, що цікавлять. В основі створення Вікіпедії лежить принципово нова ідея - використання колективного розуму.

Переваги сервісів Wiki:

- для редагування тексту на вікі-сайті не потрібне знання HTML (мови розмітки гіпертексту);
- наявність власної мови розмітки, що, на відміну від мови HTML, більш проста й зручна у використанні, наприклад, щоб певний текст взяти в штрихову блакитну рамку, перед ним треба вставити пробіл;
- для введення й редагування матеріалу використовується простий on-line редактор;
- внесені виправлення мментально відображаються на сайті, не потрапляючи на попередню перевірку в руки редактора або адміністратора сайту;
- у середовищі online редактора присутня панель інструментів, що робить написання й форматування тексту справою не більш складною, ніж у Word;

- Wiki-системи дозволяють стежити за всіма змінами на сайті. Цікаво, що захист від помилок або зловмисного викривлення інформації реалізується за допомогою контролю версій. Усі зроблені на сторінці зміни зберігаються в базі даних, і в будь-який момент можна повернутися до одного з попередніх варіантів;
- існує місце для дискусії щодо будь-якого опублікованого матеріалу (зверху кожної статті є вкладка правити);
- можливість присвоїти статті певну категорію дозволяє миттєво знаходити матеріали, що належать до цієї категорії;
- використання механізму шаблонів дозволяє :
 - створювати й застосовувати шаблони для написання статей або фрагментів статей однієї структури;
 - передавати новини на сторінки користувачів в межах певного проекту, змінюючи дані лише в одній статті-шаблоні;
- підтримують унікальні простори імен, інші механізми;
- украй корисні при складанні документації, повній гіперпосилань, та інформації енциклопедичної властивості.

У Вікі розроблено іншу ідеологію створення нових сторінок. За правилами побудови Веб-сайтів спочатку створюється сторінка, а вже потім робиться посилання на неї. У Вікі посилання на ще не створені сторінки - не тільки норма, а й єдиний можливий спосіб створення записів - для створення нового запису спочатку необхідно вказати в тексті посилання на нього [4].

Взаємозв'язок сторінок та колективні зусилля – саме ці риси виділяють Вікі-технологію серед інших соціальних сервісів. Учасники з різних географічних областей та різних областей знань можуть незалежно один від одного працювати над створенням статей.

Недоліком сервісу є неможливість одночасного редагування статті кількома користувачами.

Обмеження Вікі:

1. Обмеження статті з огляду на читацьке сприйняття.

Кожна стаття Вікіпедії перебуває в процесі "еволюції" і, ймовірно, буде рости й далі. Після того, як одні автори статті закінчують свою роботу, інформацію продовжують додавати інші. Це не є проблемою, тому що, із практичної точки зору, Вікіпедія має у своєму розпорядженні необмежену ємність. У той же час занадто довгі статті можуть бути незручними для читання, навігації й редагування.

Середній читач зазвичай утомлюється при прочитанні вже 6-10 тис. слів, що приблизно відповідає 40-50 тис. знаків видимого (чистого) тексту. Якщо ж стаття суттєво довша, то для полегшення сприйняття може знадобитися винести частину інформації в окремі підстатті, залишивши в основній статті лише коротке резюме. Це слід робити у всіх випадках, коли обсяг видимого (чистого) тексту починає перевищувати зазначені розміри.

Рекомендується створювати статті 20000–30000 знаків, що відповідає орієнтовно 4-6 сторінкам А4 і відповідно 8-12 екранним сторінкам на ПК.

2. Технічні обмеження. Повідомлення про повний обсяг Вікі-тексту з'являється при кожному відкритті вікна редагування, починаючи з того моменту, коли він перевищив 32 Кб.

Статті, що перевищують 400 кб, можуть відображатися некоректно або навіть не відображатися взагалі на загал при використанні специфічних видів доступу й деяких версій браузерів. Такі довгі статті рекомендується розбивати на дві або кілька статей.

3. Обмеження за змістом. Одна стаття – одна ідея. Наприклад, не може Вікі-стаття про таблицю Менделєєва висвітлювати біографічні відомості про визначного хіміка.

Використання Вікі-енциклопедії в навчальному процесі дає змогу:

- створити єдину платформу для надання енциклопедичних відомостей з певної галузі знань;

- активізувати використання й створення освітніх веб-ресурсів;
- організовувати індивідуальну або групову роботу учнів і студентів;
- глибше вивчити потрібну галузь знань;
- скоротити час навчання й підвищити рівень підготовки учнів;
- підвищити ефективність навчання учнів;

Навчальний ефект вікі-енциклопедії забезпечують також педагогічні принципи подання матеріалу, що реалізуються відповідними особливостями гіпертексту. Наприклад, можливість поєднання матеріалів декількох довідникових та енциклопедичних видань в одній статті забезпечує принцип полілогу. Різні трактування одного й того ж поняття у різних довідниках різних авторів можна зв'язати гіпертекстовими посиланнями. Ці зіставлення доповнюють одне одного, поглиблюють розуміння понять, підштовхують до самостійного порівняння й осмислення матеріалу [7].

Оскільки Вікіпедія передбачає енциклопедичне наповнення, воно само по собі є джерелом для набуття нових знань. Відтак, акумулюються не лише знання, відомості з різних галузей, але й вливається інформація про дослідників, про інституції, що займаються науковим пошуком.

Українська Вікіпедія – найбільша онлайнова україномовна енциклопедія. Як свідчать записи в історії головної сторінки, перші спроби створити український розділ відносяться до грудня 2003 - січня 2004 року.

Зайшовши на головну сторінку української Вікіпедії (http://uk.wikipedia.org/wiki/Головна_сторінка), користувач може ознайомитися з :

- даними про поточну дату, кількість користувачів і статей;
- подіями в історії людства саме того дня, коли він відкрив сторінку;
- тематичними вікі-тижнями («тематичний тиждень» — серія проектів спільної праці й співробітництва користувачів Української Вікіпедії над статтями з певних тематик — в окремих галузях і напрямках науки або про окремі народи чи країни світу);

- вибраною у цей день статтею;
- вибраним зображенням із Вікі-сховища;
- вибраним списком;
- один із восьми запропонованих розділів різноманітного напрямку (Україна, культура та мистецтво, релігії та вірування, особисте життя і розваги, суспільство, гуманітарні та соціальні науки, прикладні та природничі науки, інженерія);
- порталами Вікіпедії (аніме та манга, Астрономія, Біографії, Біологія, Гаррі Поттер, Географія, Греція, Громадянське суспільство, Дніпропетровська область, Друга світова війна, Етнологія, Ізраїль, Індія, Історія, Каталонія, Київ, Китай, Кінематограф, Література, Львів, Маркетинг, Математика, Медицина, Мистецтво, Пластунство, Росія, Румунія і Молдова, Спорт, Теніс, Тернопільщина, Техніка, Туризм, Україна, Українська діаспора, Філософія, Футбол, Харків, Хімія, Хіп-хоп, Храми східної традиції, Християнство, ЧС з футболу 2012, Черкаси, Черкащина, Шахи, Японія тощо);
- зауваженнями, пропозиціями щодо змісту й дизайну головної сторінки (закладка Обговорення);
- братніми проектами (Вікісловник, Вікіпідручник, Вікіцитати, Вікітека, Вікіновини, Вікісховище, Мета-Вікі).

Ліворуч кожної сторінки Вікіпедії є розділи **Навігіція**, **Участь**, **Пошук**, **Панель інструментів**, **Іншими мовами**. Розглянемо детальніше їх призначення.

У розділі **Навігація** містяться посилання на *Головну сторінку Вікіпедії*, *поточні новини* (крім поточних новин світу подається список топ-тем та новин спільноти Вікіпедії), *нові редагування* (список останніх 50, 100, 250, 500 редагувань за 1,3,7,14,30 днів з можливістю їх сортування та фільтрування), *нові сторінки* (список можна відсортувати за часом, ім'ям користувача, назвою), *випадкову статтю*.

Розділ **Участь** дозволяє перейти до *порталу спільноти української Вікіпедії*, *Кпати* (сторінка, де Ви можете обговорити різноманітні технічні питання, попросити про допомогу чи отримати консультацію), *Довідки* Вікіпедії, *Пожертвувань* в підтримку Вікіпедії.

Для пошуку інформації у Вікіпедії користуються вікном **пошуку** на інтерфейсній панелі зліва. Натиснувши кнопку «перейти», можна потрапити безпосередньо на статтю, назва якої збігається з введеним у вікно словосполученням. Якщо цієї статті ще немає - Вікіпедія запропонує її створити. Натиснувши кнопку «пошук», можна отримати список усіх статей, в яких міститься введене словосполучення. Але якщо навіть не знайшлось нічого, то це не означає, що в системі немає потрібної інформації. Можливо, слід переформулювати запит.

Очевидним є те, що вся інформація на україномовній Вікіпедії подається українською мовою. Вікіпедія — це вільна **багатомовна енциклопедія**, що створюється спільними зусиллями людей з усього світу. На головній сторінці у вікні **Іншими мовами** (ліворуч) містяться посилання на іншомовні Вікіпедії та сторінку «Список Вікіпедій».

Як зазначалося вище, братніми проектами україномовної Вікіпедії є:

- Вікіпідручник (<http://uk.wikibooks.org>) - збірка текстових статей, написаних із дотриманням певної (обраної для всієї книги) стилістики, об'єднаних спільною темою (назва книги), в яких розкриваються окремі аспекти теми. Книгу можна розглядати як єдиний елемент, що складається з менших елементів: розділів, підрозділів, сторінок. Книги, розділи й сторінки можуть бути створені, переписані, змінені, перейменовані й поліпшені будь-ким. Також можна змінювати порядок розділів, додавати або ж вилучати їх.

Вікіпідручник — це колекція безкоштовних не художніх, переважно текстових, книг. Все, що пишеться в книзі, автоматично ліцензується Creative Commons Attribution/Share-Alike License 3.0 та GNU Free Documentation

License, проте за умови, що автор написаного має авторське право на опублікований матеріал, або ж матеріал є суспільним надбанням.

На головній сторінці Вікіпідручника є 6 «книжкових полиць»: Україна, Гуманітарні науки та мистецтво, Інформатика, Різне, Суспільні науки, Природничі науки. Кожна «полиця» має свої відділи, де будуть розміщені книги.

- Вікісловник (<http://uk.wiktionary.org>) - це багатомовний словник до вільного наповнення — україномовний розділ проекту Wiktionary. Тут зібрали й повсякчас поповнюють тлумачення й переклади українських слів, а ще переклади слів і висловів з інших мов. На Головній сторінці україномовного Вікісловника є українська й англійська абетки, статті, список усіх мов світу, посилання на список усіх Вікісловників.

- Вікіцитати (<http://uk.wikiquote.org>) - це проект, де збираються цитати, афоризми, приказки тощо. На Головній сторінці українських ВікіЦитат є список авторів за алфавітом (при посиланні на автора відкривається сторінка з його відомими висловами), факти про використання цитат різними відомими особами, посилання на Портали ВікіЦитат (Кінематограф, Філософія, Українські письменники) та братні Вікіпроекти.

- Вікітека (<http://uk.wikisource.org>) - україномовний розділ мережевої бібліотеки Wikisource. У ній розміщено художні твори, історичні й інші документи, статті, вихідні тексти програм тощо; тобто будь-які тексти, що можуть бути корисні україномовній спільноті. Вікітека від Вікіпідручника відрізняється тим, що в останньому містяться підручники, посібники та інші навчальні тексти, а у Вікітеці — тексти художньої літератури, історичні документи, а також можуть бути тексти програм тощо. У Вікіпідручнику також допускаються оригінальні дослідження.

Як свідчать записи в історії головної сторінки, проект Вікіджерела українською мовою на окремому домені uk.wikisource.org було засновано 2 червня 2006. До того часу українська вікітека знаходилась на загальному

домені wikisource.org. На Головній сторінці українських ВікіДжерел можна знайти твори за такими критеріями:

1. За народом (Англійські, Арабські, Білоруські, Давньогрецькі, Італійські, Китайські, Польські, Російські, Турецькі, Французькі, Чеські, Українські, Японські).

2. За жанром (Довідники, Документи, Закони, Історичні твори, Наукові, Пісні, Програмні твори, Публіцистика, Релігійні твори, Художні).

3. За автором (посилання на авторів та їх твори розміщені в алфавітному порядку).

- Вікіновини (<http://uk.wikinews.org>). Вікіновини містять два головних типи статей: загальні (синтетична стаття) й оригінальний репортаж (новини з перших рук написані учасниками ВікіНовин). Статті новин відсортовані за регіонами (Україна - Європа - Азія - Північна Америка - Південна Америка, Африка - Австралія - Північний та південний полюси) та категоріями (Політика - Економіка - Культура – Спорт, Суспільство - Події – IT).

- Вікісховище (<http://commons.wikimedia.org>) - це збірка медіа-файлів, доповнювати яку може кожний. На головній сторінці Вікісховища представлено посилання на вибрані зображення (зображення й діаграми, що були визнані більшістю користувачів проекту найбільш значущими), зображення дня, медіа-файл дня. Шукати, переглядати чи додавати свої медіа-файли у Вікісховищі можна відповідно до змісту: за тематикою (Природа, Суспільство і Культура, Наука), по типу (зображення, звуки, відео), за авторами (архітектори, композитори, скульптори, фотографи, художники), за типом ліцензії, за походженням (з енциклопедій, з журналів, опубліковано авторами).

Висновки. Вікі-технології тільки набувають своєї популярності в освіті, але можна з упевненістю сказати, що перехід педагогів на рівень учасника мережевої спільноти дасть можливість не тільки ефективно

використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності, а й весь час підвищувати свою компетентність, іти в ногу з новітніми технологіями.

Дослідження україномовних Вікі-сервісів переконує в тому, що вони стануть фундаментом для побудови новітніх освітніх середовищ, що задовольняють вимоги часу щодо надання й розповсюдження знань.

Використання вікі-енциклопедії має серйозний педагогічний потенціал, що може бути обдуманим професійним співтовариством й впроваджений у практичну діяльність. У перспективі бачиться активне залучення професорсько-викладацького складу, студентства до опрацювання відомих для них тем, опису своїх зацікавлень, щонайширше впровадження Вікіпедії у освітньо-науковий процес.

Література

1. Балик Н.Р. Використання соціальних сервісів WEB 2.0 в галузі вузівської та післявузівської педагогічної освіти з інформатики / Н.Р. Балик // Наукові записки Тернопільського нац. пед. у-ту ім. В.Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2008. – № 7. – С. 88-90.
2. Дягло Н.В. Вікі-технології у сучасній освіті / Н.В. Дягло // Комп'ютер у школі та сім'ї. - 2009. - № 2 (74) – С. 30-31.
3. Кулик Е.Ю. WikiWiki в организации учебного процесса /Е.Ю. Кулик, Е.Д. Патаракин. - Режим доступа : <http://hear.altlinux.org/pereslavl2006/kulik/abstract>.
4. Патаракин Є.Д. Створення учнівських, студентських і викладацьких спільнот на базі мережевих сервісів Веб 2.0 [Текст] / Є.Д. Патаракин. - К. : Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2007. - 88 с.
5. Сисоєва С. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя / С.О. Сисоєва // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4(49).– С. 60-66.
6. Співаковський О.В. Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей : монографія / О.В. Співаковський. – Херсон : Айлант, 2003. – 249 с.
7. Стеценко Г.В. Педагогічний потенціал вікі-енциклопедії та її використання в навчально-виховному процесі / Г.В. Стеценко // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту імені В.Гнатюка. Серія : Педагогіка. – Тернопіль, 2008. – №7. – С. 53-57.
8. Стеценко Г.В. Практичне використання вікі-енциклопедії в навчально-виховному процесі / Г.В. Стеценко // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2009. – № 5. – С. 34-39.